МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи
та проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ (ТАКТИКА ГРИ У ФУТЗАЛ)»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання Університету)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2022

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи та проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Фізичне виховання (Тактика гри у футзал)» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх форм навчання Університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Д. В. Кулаков. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 17 с.

Укладач ст. викл. Д. В. Кулаков

Рецензент

Д. О. Безкоровайний, кандидат наук з фізичного виховання, завідувач кафедри фізичного виховання і спорту Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фізичного виховання і спорту, протокол № 10 від 27.05.2022

ЗМІСТ

Вступ…… 4
1 Поняття тактики гри у футзалі…… 6
2 Методика навчання тактиці гри в нападі…… 8
3 Методика навчання тактиці гри в захисті…… 10
4 Класифікація тактики за кількістю гравців…… 12
Контрольні запитання для перевірки знань…… 14
Завдання для самостійної роботи…… 14
Висновки…… 15
Список рекомендованих джерел…… 16

ВСТУП

Футзал – командна спортивна гра з м’ячем у залі за участю двох команд: п’ять гравців у кожній, один з них воротар. На відміну від інших видів футболу (футбол на траві або шоубол, як його називають в Латинській Америці), гра відбувається на майданчику з твердим покриттям, позначеному лініями; не використовуються щитки чи бортики. У футзалі користуються меншим за розміром м’ячем із меншим відскоком, ніж звичайний футбольний м’яч, який використовують у футболі та мініфутболі. Грі притаманні імпровізація, креативність і техніка, контроль м’яча та передачі в обмеженому просторі. За правилами футзал нагадує футбол і мініфутбол.

Футзал по праву вважається наймасовішим і найпопулярнішим видом спорту. Зародившись у столиці Уругваю Монтевідео, в першій половині двадцятого століття, він досить швидко набув свого розвитку так само в інших країнах та континентах. Відповісти на питання про причини такої популярності футзалу однозначно не можна. Футзал так само, як і футбол, – гра багатогранна. Спостерігаючи за діями гравців на полі з трибун стадіонів, спортивних майданчиків уболівальники захоплюються красою й розмахом цієї гри. Беручи участь у футзальних поєдинках, спортсмени отримують задоволення від напруженої боротьби із суперниками, від уміння приборкувати м’яч, від вдалої взаємодії з партнерами. В основі любові до футзалу є неповторність сюжетів футзальних матчів, більш динамічна гра, ніж у футболі, непередбачуваність результату гри, більш швидкісні переходи від захисту до нападу у грі, що визначаються майстерністю гравців, їхньою імпровізацією, зіграністю, умінням до кінця боротися за перемогу.

Про популярність футзалу говорить той факт, що на сьогодні існує багато видів спортивних ігор, що були утворені на основі цієї гри: футбол, мініфутбол на газоні зі штучним покриттям, пляжний футбол, футволей. Сьогодні найбільш поширеним різновидом футболу в Україні є футзал.

На сьогодні Чемпіонат України з футзалу налічує три ліги: друга – 16 команд, перша – 12 команд і «Екстра-ліга» – 9 команд, а аматорський футзал взагалі представлений у шістнадцяти регіонах країни. Саме в Києві та Харкові налічується понад 200 аматорських команд, які грають у цю цікаву гру. Така кількість команд говорить про те, що це, по суті, народний вид спорту, дуже цікавий, динамічний та невибагливий.

Для футзалу підійде будь-який прямокутний майданчик, як у закритому приміщенні так і на вулиці. Достатньо мати м’яч та поставити по дві палиці для воріт. Така невибагливість дає змогу займатися цим видом спорту як дітям, так і дорослим. Таким чином футзал стає дієвим засобом для покращення здоров’я нації. Заняття цим видом спорту сприяють правильному формуванню підростаючого організму, гармонійному розвитку молодої людини. У процесі занять футзалом розвиваються практично всі м’язи людини, в тому числі й

серцевий м’яз (міокард), розвиваються та зміцнюються органи дихання, сердцево-судинної системи що є актуальним для уникнення «коронавірусної хвороби 2019 (COVID-19)». Розвивається й ендокринна система, зміцнюється кісткова система, підвищується рухливість суглобів та еластичність м’язів і зв’язок.

Особливого значення набуває футзал для поширення здорового способу життя серед здобувачів вищої освіти та зміцнення їхнього здоров’я. Систематичні тренування молодих студентів-футзалістів сприяють вихованню цілеспрямованості, сили волі, наполегливості в досягненні мети, працьовитості. Тренування та участь у змаганнях сприяють розвитку дружби, почуття товариськості, уміння працювати в команді. Підпорядковувати свої дії досягненню загальної мети, почуття обов’язку та відповідальності, поваги до своїх партнерів і суперників. Швидкі зміни ігрових ситуацій та умов спортивної боротьби формують у гравців уміння швидко приймати самостійні рішення.

Футзал – важливий засіб розвитку у здобувачів вищої освіти таких фізичних якостей як сила, витривалість, швидкість, спритність, орієнтування у просторі та інших.

Сучасний підхід у розвитку фізичних якостей у процесі навчання підвищує значущість і актуальність даного виду спорту. Застосування спеціальних засобів і методів навчання, з урахуванням вікових особливостей, дає можливість досягти швидких позитивних результатів під час навчання, в майбутньому – успішних високих спортивних результатів. Розвиток фізичних якостей здобувачів вищої освіти є важливою частиною виховного процесу, при цьому виховуються важливі звички до постійного дотримання культури, побутового, трудового, навчального, спортивного режимів і сприяє формуванню здорового способу життя, досягнення творчого довголіття.

1 ПОНЯТТЯ ТАКТИКИ ГРИ У ФУТЗАЛІ

Існує багато визначень тактики, сформульованих різними авторами в різний час. Але найбільш містким є поняття, що визначає тактику, як сукупність індивідуальних, групових і командних дій гравців у рамках команди, яка координує та використовує свої ресурси в організованій та раціональній манері. При цьому гравці повинні брати до уваги роль і характер суперників, у тому числі недоліки та помилки їхньої гри. Також вони повинні знаходити практичні й ефективні рішення задач, що виникають під час гри в захисті та нападі, з метою подолання або нейтралізації опонентів.

У межах загального поняття тактики виділяють індивідуальну тактику (дії одного гравця), групову тактику (дії двох або більше гравців) і командну тактику (дії всієї команди).

Вибір тактики залежить від цілей гри, а вони, зі свого боку, підпорядковуються двом ключовим цілям – нападу та захисту. Мета будь-якої команди – забити у ворота суперника та не дозволити забити у свої. Більш детально про цілі кожної фази гри мова піде нижче.

Цілі нападу полягають у тому такому:

1. Зберегти контроль над м’ячем: перша ключова задача команди після оволодіння м’ячем – не втратити його.

2. Пройти з м’ячем до воріт суперників і вийти на позицію для удару.

3. Нанести удар, забити гол. Кінцева мета будь-якої атаки – створити небезпечний момент і перетворити його на гол.

Цілі захисту полягають у тому такому:

1. Відновити контроль над м’ячем: головне завдання команди у фазі захисту – заволодіти м’ячем і перейти з оборони до атаки. Відновлення контролю над м’ячем означає, що команда досягла всіх цілей в обороні (коли ви володієте м’ячем, то таким чином не дозволяєте суперникам пройти до ваших воріт і забити гол) і може переключитися на виконання атакуючих завдань. Таким чином, відновлення контролю над м’ячем можна вважати головною метою процесу захисту.

2. Зупинити прохід суперника до воріт або контролювати цей процес. Завдання полягає в тому, щоб завадити суперникам пройти з м’ячем уперед. Якщо не вдається заволодіти м’ячем, то мінімальне завдання полягає в тому, щоб втримати суперника від входження до небезпечної зони.

3. Не дозволити суперникам завдати удару, забити гол або скоротити їхні можливості зробити це: первинна мета оборони – не дати суперникам забити гол.

Структуру тактики гри у футзал проілюстровано на Схемі «Тактика гри у футзал» (рис. 1).

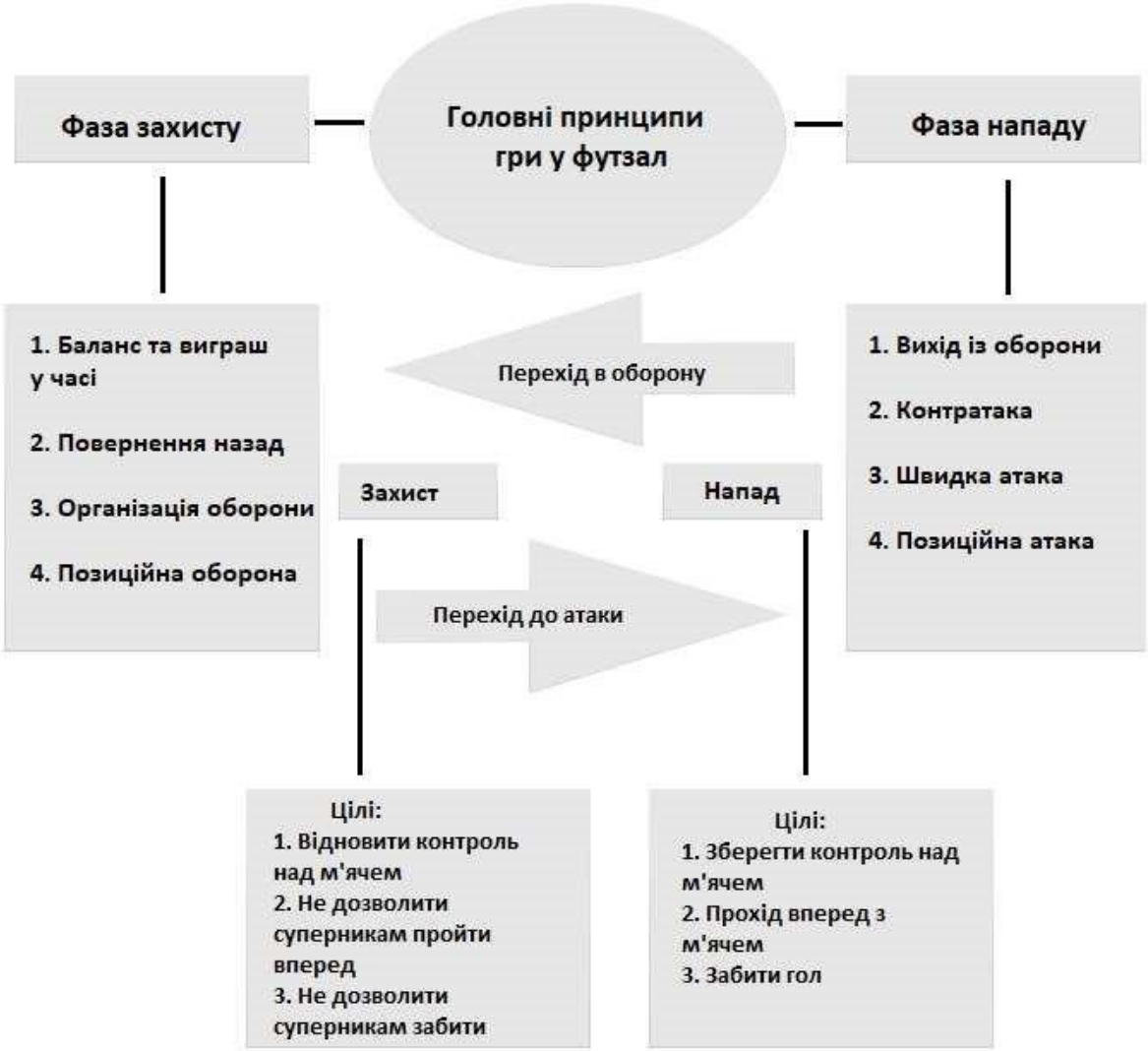

Рисунок 1 – Схема «Тактика гри у футзал»

Ігровий цикл складається з тактичних дій команди, як у нападі, так і в захисті. Розглянемо окремо тактику нападу та захисту.

2 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТАКТИЦІ ГРИ В НАПАДІ

Тактика гри в нападі уявляє собою індивідуальні або групові елементи, які виконують гравці команди в період володіння м'ячем з метою подолання опору опонентів і досягнення атакуючих цілей. Іншими словами, це дії, що виконуються в межах різних фаз нападу (вихід з оборони, контратака, швидка атака та позиційна атака).

Вихід з оборони: дія, в якій поєднуються намір атакувати та швидке перегрупування сил після оволодіння м'ячем, з метою не дати суперникам відновити оборонний баланс, повернутися назад й організувати захист. Це, зі свого боку, дозволяє створити чисельну перевагу в нападі або дезорієнтацію захисту опонентів і провести контратаку. Якщо це не вдається, то необхідно зберегти м'яч і спробувати організувати швидку або позиційну атаку.

Контратака: атакуючий маневр, в якому команда просувається до чужих воріт швидше, ніж чотири польових гравці суперника займають свої позиції в обороні. Таким чином, не всі суперники знаходяться за лінією м'яча, у зв'язку з чим їхні оборонні позиції порушено.

Швидка атака: останній етап фази переходу до атаки, що все ще має на меті швидку форму нападу. Навіть якщо всі чотири польових гравці суперника повернулися за лінію м'яча, вони не встигли повністю переключитися на захист, тому атакуюча команда може отримати позиційну перевагу, поки опоненти не налагодять організацію оборони.

Позиційна атака: атакуючі дії проти суперників, які вже зайняли свої позиції в захисті та діють організовано, не дозволяючи провести контратаку або швидку атаку. Позиційна атака має на меті організацію та координацію наступальних дій гравців з метою ефективного використання простору, контролю над м'ячем і завершення комбінацій.

Побудова організованої атаки складається з фази переходу до атаки та власне позиційної атаки. Фаза переходу до атаки – це перемикання з оборонних дій на наступальні після оволодіння м'ячем, що містить три етапи: вихід з оборони, розвиток атаки та завершення атаки. Важливо враховувати, що атаки зазвичай протікають дуже швидко, тому не завжди містять всі три етапи. Розглянемо етапи фази переходу до атаки.

1. Вихід з оборони: перехід від захисту до нападу, при якому виконуються початкові тактичні елементи й переміщення відразу після оволодіння м'ячем.

2. Розвиток атаки: координоване переміщення гравців з м'ячем і без м'яча з метою зробити прорив оборонних позицій суперників і допомогти команді будувати комбінації. При цьому необхідно постійно зберігати оборонний баланс і контролювати м'яч, намагаючись створити вигідну ситуацію, чисельну або позиційну перевагу, що дозволить перевести атаку до заключної фази та завершити її ударом по воротах:

3. Завершення атаки: заключна фаза, під час якої команда намагається отримати максимальну користь із вигідних положень, що було створено на етапах виходу з оборони та розвитку атаки, тобто нанести удар або забити гол.

Зазвичай при побудові організованої атаки необхідно враховувати наступні аспекти:

– етап розвитку атаки не завжди потрібен;

– побудова атаки може відбуватися відповідно до заздалегідь спланованої та систематизованої стратегії, коли команда діє згідно чітких інструкцій. Або ж виконавці можуть отримати свободу приймати рішення в атаці по ходу гри;

– структурне використання тактичних схем і ротацій є звичайною практикою, забезпечуючи позиційну й динамічну основу для створення вигідних ситуацій та можливостей для удару;

– у всіх цих етапах дуже важливо враховувати фактор доступного простору;

– кожну атаку варто проводити, пам’ятаючи про необхідність постійно підтримувати належну позиційну організацію.

Для правильної побудови атаки необхідні різноманітні моделі, а також використання різних техніко-тактичних засобів:

– щоб допомогти команді зберігати контроль над м’ячем, необхідно забезпечувати постійну підтримку гравцеві з м’ячем;

– відкривання – ключовий аспект. Гравці, що не володіють м’ячем, переміщуються, щоб позбутися опіки суперника та знайти вільний простір, завдяки цьому вони можуть прорватися крізь оборону суперника;

– забезпечення територіальної переваги у грі у великій мірі залежить від таких аспектів, як глибина й ширина розташування гравців на майданчику;

– рух гравців без м’яча в поєднанні з хорошим читанням гри забезпечує належну підтримку гравцеві з м’ячем. Разом з тим одне із завдань руху без м’яча полягає у створенні, займанні та використанні простру;

– ще один фундаментальний аспект гри – постійний рух м’яча;

– розумне й ефективне використання основних технічних засобів;

– також важливо «прикріплювати» до себе суперників, що захищаються завдяки вірному положенню тіла, яке демонструє тактичний намір пройти вперед.

Друга фаза організації атаки – це власне позиційна атака, що складається із сукупності маневрів команди при насуванні на організовану оборону суперників.

Ми вже розглянули три етапи побудови атаки, але позиційна атака містить тільки два з них – розвиток і завершення атаки. З цієї причини в рамках позиційної атаки необхідно дотримуватися однієї зі специфічних систем гри.
Найбільш часто використовуються системи: 3–1, 4–0, 2–2, а також схеми гри в більшості (5 × 4 та 4 × 3).

3 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ТАКТИЦІ ГРИ В ЗАХИСТІ

Тактика гри в захисті представляє собою індивідуальні або групові дії гравців, коли м'ячем володіє суперник, з метою чинення опору або іншої форми протидії опонентам для досягнення своїх оборонних цілей.

При переході з атакуючих дій до захисних після втрати м'яча виділяють чотири етапи, два з яких складають, власне, фазу переходу до оборони та позиційну оборону.

Фаза **переходу в оборону** починається з моменту втрати м'яча та складається з декількох етапів (баланс, виграш часу й повернення назад), і завершується тоді, коли вся команда зміщується за лінію м'яча та готується до позиційного захисту. Мета фази переходу в оборону – не дозволити суперникам провести швидку атаку, поки ваша команда не налагодить організацію захисту й не займе залишені під час свого наступу позиції так, щоб перейти до повноцінної позиційної оборони. Етапи фази переходу до оборони:

1. Баланс – позиції, які повинні займати атакуючі гравці в момент втрати м'яча, щоб забезпечити баланс команди та не дозволити суперникам виконати швидкий перехід до атаки.

2. Виграш часу – дії, спрямовані на гравця з м'ячем, з метою уповільнення його руху та надання часу партнерам повернутися назад й організувати оборону.

3. Повернення назад – дія, мета якої полягає в тому, щоб якомога швидше опинитися за лінією м'яча або в зоні, де команда може перегрупуватися й організувати оборону.

Друга фаза тактики захисту – це **позиційна оборона**. Позиційна оборона складається з двох фаз – організації оборони та, власне, позиційного захисту. Організація оборони – перший етап позиційної оборони. Це коротка фаза, але вона вимагає дуже високого рівня комунікації між захисниками, а також швидкого та точного аналізу ситуації. Необхідно відновити організацію оборони, розібрати суперників, налагодити підстрахування й контролювати простір. Побудова організованої оборони головним чином відбувається в межах останніх двох етапів: організації оборони та позиційної оборони (також відомої як «систематизований захист»):

1. Організація оборони – дії та позиційні переміщення гравців після повернення назад, спрямовані на формування збалансованої та дисциплінованої лінії захисту, яка відповідає специфічному тактичному плану й умовній схемі.

2. Позиційна оборона – захисні дії всіх гравців, що організовано зайняли належні позиції.

Інші ключові аспекти побудови оборони – простір і висота розташування лінії захисту. Команда, що обороняється, може застосовувати системи високого пресингу, розосередженої оборони на трьох чвертях майданчика або концентрованої оборони на власній половині.

Позиційний захист включає всі дії після того, як команда організовує оборону. Характер цих дій залежить від типу захисту й тактичних схем, які застосовуються в кожній зоні майданчика. Система оборони ґрунтується на типі захисту та головних тактико-технічних аспектах, серед яких ключовими є персональна опіка та напрям, в якому рухаються гравці, що обороняються, в залежності від положення м'яча відносно воріт. Існують наступні типи позиційного захисту:

– персональний захист – ця система передбачає персональну опіку кожним гравцем одного із суперників;

– зонний захист – при такому підході гравці не опікають певних суперників персонально, але обороняють конкретні зони майданчика. Кожен гравець відповідає за суперника, який входить у відповідну зону;

– комбінований захист – тип оборони, при якому поєднуються елементи персональної та зонної систем, тобто один або кілька гравців діють по супернику, а інші контролюють певні зони;

– система переміщень – вид персональної оборони, в якій переміщення виконуються відповідно до визначених інструкцій та принципів, які отримує вся команда. Система переміщень може поєднувати позитивні риси персонального та зонного захисту, але ґрунтується на правильному застосуванні головних оборонних техніко-тактичних аспектів і прийнятті раціональних рішень.

Найбільш поширеними є оборонні системи: 1–2–2, 1–1–2–1, 1–1–3, а також схеми гри в меншості (4 × 5 та 3 × 4).

4 КЛАСИФІКАЦІЯ ТАКТИКИ ЗА КІЛЬКІСТЮ ГРАВЦІВ

Тактику можна класифікувати за числом гравців, що беруть участь у тактичній дії: індивідуальні, групові, колективні.

Індивідуальна тактика – серія дій гравця на основі його знань та індивідуальних тактичних принципів. Індивідуальні тактичні дії – це цілий комплекс тактичних та технічних дій гравця. Футзал – це командна гра, що в свою чергу складається з індивідуальних дій гравців, які повинні підпорядковуватися командним діям вцілому.

Кожен гравець повинен намагатися не тільки вдосконалювати технічні прийоми та розвивати свої фізичні якості, а також знати тактичні секрети гри, тобто вірно обрати місце, своєчасно зробити передачу партнеру, вміло застосовувати обведення й удари по воротах.

Коли вирішується завдання індивідуальної тактичної підготовки, мова більше повинна йти про тактичний розвиток особистості, яка зможе в потрібний час використати індивідуальні тактичні знання та вміння в інтересах команди та гармонійно взаємодіяти з колективом.

У процесі підвищення тактичної підготовки повинні вдосконалюватися як захисні, так і наступальні дії. Більше уваги слід приділяти вихованню вміння швидко переключатися від одного руху до іншого, від технічного прийому нападу до технічного прийому захисту, від одних тактичних дій до інших. Тактична підготовка – процес творчий, гравець, маючи необхідне тактичне мислення, повинен завжди вміти пристосуватися до різних умов, незважаючи на те, що суперник протягом гри завжди прагнутиме до протидії.

Групова тактика – розширення знань і тактичних аспектів за допомогою відносин гравця з м’ячем, партнерами та суперниками. Командна тактика охоплює систему гри, якої дотримуються всі виконавці (тобто вся команда).

Групова тактика враховує взаємодію як мінімум двох гравців. Комбінуючи, гравці виконують індивідуальні техніко-тактичні дії для досягнення спільної тактичної мети (ця мета буде сформульована, виходячи з «Головних принципів гри»). Групова тактика є проміжним елементом між індивідуальною та командною тактикою. Початковий етап є фундаментом, на якому будується подальший прогрес для переходу на наступний рівень. Взаємодія між гравцями як у фазі нападу, так і у фазі захисту, відноситься до групових техніко-тактичних засобів. Класифікація групових технікотактичних засобів:

– елементарні – проста чисельна перевага, при якій гравці мають координувати свої дії. Це гра 2 × 1, 3 × 2;

– прості – проста координація дій в умовах чисельної рівності. Це рух гравців і м’яча, переміщення в обороні, як єдиної ланки;

– базові – базова та функціональна координація дій між як мінімум двома гравцями з рівним по кількості суперником. Це схеми 2 × 2, 3 × 3, гра в «стінку», паралелі, забігання, пас на стовпчик і таке інше;

– складні – найбільш складні для вдосконалення засоби, що поєднують перелічені навички. Це ротація, зв'язок між тактичними процесами та засобами.

Колективна тактика – тактична різноманітність і варіативність у футзалі. Під час того, як гравці починають взаємодіяти, вони переходять від суто індивідуальної тактики (але не забуваючи про неї) до тактики колективної.

Приклади вправ на відпрацювання групових і командних тактичних дій:

Вправа 1. Гра через волейбольну сітку. Удари по м'ячу виконуються головою та ногами. Гра починається з подачі ногою. Цю вправу можна варіювати залежно від підготовки гравців команди й конкретної мети даної вправи:

а) з одним дотиком м'яча гравцем або землею;

б) гра на три або більше передач;

в) опускаючи або піднімаючи сітку.

Вправа 2. Тенісбол:

а) тільки ногами;

б) тільки внутрішньою стороною стопи;

в) ногами та головою;

г) з обмеженням і без обмеження торкань м'яча та інші варіанти.

Вправа 3:

а) ігри на меншому за розміром полі з великим числом гравців, з обмеженням і без обмеження торкань м'яча з обведенням і без обведення суперника;

б) ігри у двоє воріт з обмеженням торкання м'яча в середині поля й обведенням суперників у їхньому штрафному майданчику.

Ці вправи сприяють вихованню фізичних якостей, удосконалення технічних прийомів і тактичних дій, якими повинні володіти сучасні футзалісти.

Дуже важливими моментами в грі є скорочення часу на перебудування команди в переходах з оборони в атаку й організацію оборони після втрати м'яча.

Вивчаючи окремі тактичні комбінації треба домагатися від партнерів єдиного розуміння ігрових ситуацій. Це визначає канву, за якою буде розвиватися творчість футзалістів. Але вивчення ігрових комбінацій не повинно сковувати їх. У тренуванні слід відводити значне місце вивченню, вдосконаленню й застосуванню тактичних комбінацій при стандартних положеннях (введення м'яча в гру від воріт, з бічної лінії, штрафні та вільні удари).

Контрольні запитання для перевірки знань

1. Поясніть особливості тактики гри у футзалі.

2. Яка тактична структура у футзалі?

3. Поясність особливості тактики гри в нападі?

4. Дайте визначення поняттям різних фаз нападу: вихід з оборони, контратака, швидка атака, позиційна атака.

5. Перечисліть фази переходу в оборону.

6. Охарактеризуйте тактичні дії: індивідуальні, групові, колективні.

7. Чим відрізняють дві групи систем: система гри в нападі і система гри в захисті?

Завдання для самостійної роботи

1. *Опрацювати лекційний матеріал і рекомендовану літературу;*

2. *Підібрати й оглянути літературу й електронні джерела інформації з індивідуально заданої проблеми навчального курсу;*

3. *Удосконалити тактику з футзалу, розвинути особисті психологічні характеристики для покращання спортивної результативності;*

4. *Розробити конспекти занять з фізичного виховання на тему «Тактика гри у футзал»;*

5. *Проаналізувати наукові публікації з теми «Методика навчання тактиці гри у футзал»;*

6. *Зробити бібліографічний огляд літератури за заданою проблематикою.*

ВИСНОВКИ

Основний зміст навчального матеріалу відповідає головним завданням освітньої програми здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». Навчання основам тактики гри у футзал допомагає формувати стійкий інтерес здобувачів вищої освіти до занять фізичною культурою зокрема та здорового способу життя взагалі.

Зауважимо, що навчальний матеріал адаптований до занять зі здобувачами освіти різної підготовленості, передбачає загальноосвітню, а не спортивну спрямованість і містить найпростіші елементи тактичних дій у нападі та в захисті, теоретичні відомості, а також вправи з елементами футзалу для розвитку фізичних якостей.

Одже, компетентнісний рівень знань здобувачів вищої освіти має відповідати сучасним вимогам.

Під час вивчення елементів тактичних дій у нападі та в захисті у здобувачів вищої освіти підліткового віку формуються певні рухові навички. Тому здобувачі вищої освіти повинні знати, що кожний прийом вивчають відповідно до етапів формування рухової навички. При цьому варто дотримуватися такої послідовності:

– ознайомлення з прийомом;
– вивчення прийому в спрощених умовах;
– удосконалення прийому в умовах, близьких до ігрових;
– закріплення прийому в грі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лисенчук Г. А. Тактика футбола / Г. А. Лисенчук., В. Г. Лоос, В. Г. Догадайло. – Київ, 1991. – 88 с.

2. Лисенчук Г. А. Управление подготовкой футболистов / Г. А. Лисенчук. – Київ : Олимпийская література, 2003. – 272 с.

3. Хотенцева О. В. Фізичне виховання: метод. рекомендації з техніко-тактичних дій в футзалу і для усіх напрямків підготовки бакалаврів денної форми навчання / О. В. Хотенцева, М. П. Костенко. – Вінниця : ТОВ «Фірма Планер», 2016. – 42 с.

4. Губа В. П. Теория и методика мини-футбола (футзала) : учебник / В. П. Губа. – Киев : Спорт, 2016. – 200 с.

5. Дулібський А. В. Спортивний відбір у футболі / А. В. Дулібський, А. Г. Ященко, В. В. Ніколаєнко. – Київ, 2003. – 135 с.

6. Заболотній О. А. Футбол. Основи методики навчання гри : навч.-метод. посібник / О. А. Заболотній, М. П. Костенко, В. П. Краснов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 58 с.

7. Костенко М. П. Футзал в закладах вищої освіти : навч.-метод. посібник / М. П. Костенко, В. П. Краснов, О. В. Отрошко. – Київ : НУБіП України, 2019. – 87 с.

8. Костюкевич В. М. Теорія і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту) : навч. посібник / В. М. Костюкевич. – Вінниця, 2014. – 616 с.

9. Вихров К. Разминка футболистов / К. Вихров, А. Дулибский. – Киев, 2005. – 191 с.

10. Вихров К. Л. Футбол в школе : учеб.-метод. пособие / К. Л. Вихров. – Київ, 1990. – 192 с.

11. Присяжнюк С. І. Футзал для здобувачів вищої освіти-початківців аграрних закладів вищої освіти : метод. посібник / С. І. Присяжнюк, В. П. Краснов, М. М. Слободянюк. – Київ : НУБіП України, 2009. – 169 с.

12. Присяжнюк С. І. Фізичне виховання здобувачів вищої освіти як компонент професійної освіти : навч. посібник / С. І. Присяжнюк, Д. Г. Оленєв, В. П. Краснов. – Київ : НУБіП України, 2018. – 571 с.

13. Романенко А. Н. Тренировка футболистов / А. Н. Романенко, О. Н. Джус, М. Е. Догадин. – Киев : Здоров’я, 1984. – 264 с.

14. Стасюк Р. М. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів елементів гри в міні-футбол : метод. посібник / Р. М. Стасюк, О. Г. Левковець. – Суми, 2017. – 82 с.

15. Суровов О. А. Фізична культура: Основи техніки гри і тактики гри у футбол / О. А. Суровов. – Харків : ХГПА, 2018. – 112 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи
та проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ
(ТАКТИКА ГРИ У ФУТЗАЛ)»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти всіх форм навчання Університету)

Укладач **КУЛАКОВ** Денис Валерійович

Відповідальний за випуск *Н. І. Горошко*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *А. М. Клюка*

План 2022, поз. 418М

Підп. до друку 28.06.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 1.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.